

MEGALAKULT A „BEYTHE ISTVÁN” PANNON TÖRTÉNETI TERMÉSZETISMERETI TÁRSASÁG

Javaslat a „Beythe István” Pannon Történeti Természetismereti Társaság (*Beythe Társaság* * *BIPTTT*) megalapítására

Összefoglaló

1539. június 14-én Sárváron Sylvester János kinyomatta az első magyar tankönyvet. Ezen a könyvön nevelkedtek azok, akik az első magyar szakmunkákat írták – egyidőben az első európai nyomtatott tudományos könyvekkel. Sylvester János hatása és az európai természettudomány között Beythe István és Carolus Clusius teremtettek kapcsolatot.

A javasolt „*Beythe István*” Pannon Történeti Természetismereti Társaság kötelességének tekinti a korai magyar természetismereti tudás kutatását és a Sárvári Iskola hazai és európai szerepével, hatásával kapcsolatos tudás gyarapítását.

Körülmények: az idei 2009. év a magyar nyelvű tudományosság különleges esztendeje, mert:

jó 500 éve született Szinárváralján (Sieni, Románia) Sylvester János (sz. 1504*k, megh. 1552k.), aki 470 éve, 1539. június 14-én kiadta Sárvátúrjszigeten (ma Sárvár, Vas megye) az első botanikai, földrajzi, matematikai, honismereti magyar szaknyelvet is oktató tankönyvet, a *Grammatica hungarolatina*-t (<http://mek.niif.hu/03400/03466/03466.pdf> pl. pg. 11-20), mely utat mutatott a magyar szaknyelv kibontakozásához; első botanikai leckéje pl. a fákról (*De Arborum*) és a növények népi neveiről szól; 455 éve Sárvárról indulhatott Nyugat-Európába Lencsés György (1530-1593), az első magyar természettudományi nagymonográfia az „*Egész orosságról való könyv, azaz Ars medica*” hat könyvének szerzője; 445 éve Sárváron született Beythe András (1564–1599) magyar herbalista, a *Fíves könyv* (1595) összeállítója;

jó 440 éve Sárvárról ment Németújvárra Beythe András apja, István (1532k-1612), Clusius munkatársa, az első önálló nyomtatott etnobotanikai könyv társszerzője (*Stirpium nomenclator pannonicus*, 1583); 431 éve jelent meg Kolozsvárott a sárvári Sylvester-tanítvány, Melius Péter *Herbárium*-a; 410 éve halt meg Németújvárott Beythe András;

400 éve halt meg Leidenben – a Linnét pályájára állító városban – Carolus Clusius (1528-1609) aki Melius-szal egyidőben megírta az első spanyol flórát, majd 1583/84-ben Beythe István közreműködésével az első pannon flórát, és kiadta a „*Fungorum in Pannoniis observatarum brevis historia*”-át, az első (etno)mikológiai monográfiát (1602).

Tekintettel a fentiekre alulírottak javasolják:

1. A „*Beythe István Pannon Történeti Természetismereti Társaság*” (*Beythe Társaság*, *BIPTTT*) alapításával egybekötött megemlékezést ezekről az évfordulókról 2009. június 14-én Sárváron, ahol az első magyar természettudományi leckék 470 éve megjelentek.

2. A Sárvári Iskolához köthető magyar herbalisták és orvosbotanikusok nevének beiktatását a Magyar Örökség Aranykönyvébe: a programadó Sylvester Jánost (1539), az *Ars Medica* szerzőjét Lencsés Györgyöt (1577k.), a *Herbárium*-szerző Melius Pétert (1578) és Beythe Andrást (1595), valamint az etnobotanikus Beythe Istvánt (1583) és tudományos mentorát, az első páneurópai orvosbotanikus és mikológus Carolus Clusius (1583, 1601).

Javaslattevők

Bartha Dénes és Mátyás Csaba (*Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron*)

Balogh Lajos, Nagy Zoltán és Vig Károly (*Savaria Múzeum, Szombathely*)

Borhidi Attila és Szabó László Gy. (*Pécsi Tudományegyetem, Pécs*)

Borovics Attila és Markó Péter (*Erdészeti Tud. Int. és Nádasdy Művelődési Központ, Sárvár*)

Géczi János és Szabó István (*Pannon Egyetem, Veszprém és Keszthely*)

Szabó T. Attila és Vörös Lajos (*MTA, VEAB, Biológiai Szakbizottság, Veszprém*)

Péntek János (*MTA, Kolozsvári Akadémiai Bizottság [KAB]*)

Az ajánlottakkal az ajánlók veszik fel a kapcsolatot egy felkérő levélben és a javaslat megküldése révén. A felkérés elfogadását a kitöltött és az ajánlónak visszaküldött „Tagsági Lap” jelenti.

„Beythe István” Pannon Történeti Természetismereti Társaság (Beythe Társaság; BIPTTT)

Küldetése: 1. A magyar természettudományos műveltség és szaknyelv kezdeteinek kutatása;

2. A magyarság és környezete népi természetismeretével kapcsolatos tudás gyarapítása;

3. A herbalista hagyományok ápolása.

Céljai: 1. A magyar herbalisták és korai linneánusok (Sylvester, Fraxinus, Lencsés, Melius, Beythe I., Beythe A., Frankovith, Czwinginger, Veszelszky, Benkő stb.) szakmai/szaknyelvi kutatása;

2. Carolus Clusius és munkatársai tudományos hagyatékának kutatása;

3. Az Internationale Clusius-Forschungsgesellschaft (Güssing) munkájának támogatása;

4. A magyarság és a környező népek hagyományos természet- és környezetismeretének (növényismeret, gombaismeret, állatismeret, tájismeret, talajismeret stb.) kutatása;

5. A rokon népek hagyományos természetismeretének megismerése;

6. A munka során feltárt tudás integrálása az európai természetismeretbe pl. a világhálón.

Jellege: Alkotó kiber-közösség, eredményközpontú kiber-csoport (creative commons).

Szerveződése: Sok-központú, informális, önfenntartó, nem pályázó, szakmai alkotó közösség;

Vezetőség és tagdíj nincs. Az alkalmi kiadvány-támogatás egyedi lehetőség;

Tagfelvétel: a tagok ajánlásai és a kitöltött Tagsági Lap alapján (minta csatolva);

Fórumai:

Clusiana (Mikológiai Közlemények): http://www.matarka.hu/szam_list.php?fsz=293

Collecta Clusiana (BTE /BioTár Electronic): etno/biológia, tudománytörténet stb.

<http://genetics.bdf.hu/Htmls/Biotar/collecta/index.htm> (NYME; magyarul)

http://binet-biotar.vein.hu/collecta/collecta_kezdo_h.html (Pannon E; magyarul)

http://binet-biotar.vein.hu/collecta/collecta_kezdo_e.html (Idem, angolul)

Honlap: a sárvári Nádasdy Ferenc múzeum dinamikus honlapján + tükrözések (munkában).

Vándorgyűlés: alkalmi.

Érintett tudományterületek: természetismeret (növény, állat, gomba stb.), nyelvészet (szaknyelv, népnyelv), néprajz, történelem, gyógyszerészet, orvoslás, teológia (hit/tudás), hungarológia, pedagógia, informatika.

Előzménye: Nemzetközi Clusius-kutató Társaság Beythe István Magyar Munkacsoportja (1992, Szombathely);

Alapítás helye és ideje: Sárvár, Nádasdy Ferenc Múzeum, 2009. június 14.

Megjegyzés

A Beythe Társaság szűk szakmai jellegű ugyan, de munkája az időszakosan rendezendő Emlékezőadások közötti időben a világhálón a legnagyobb nyilvánosság előtt zajlik – különös tekintettel a magyar tanár-társadalomra – annak érdekében, hogy a Sárváron kiadott első magyar szaknyelvi tankönyv megjelenésének 500. évfordulójára a Társaság munkásságának eredménye szervesen beépüljön a magyar, a térségi köztudatba, de lehetőleg az Európai Unió szakmai tudatba is. Ennek érdekében közfigyelem keltő (PR) munkát is végez a nyomtatott és elektronikus sajtóban.

A „Beythe Előadások 2009” (Sárvár, Nádasdy-vár, június 14. vasárnap, 12-17 óra)

Bartók István: A Grammatica hungarolatina (1539) szaknyelvi jelentősége

Szabó T. Attila: Az első magyar „doktori iskola” és munkásai Sárváron (DD = digitális dokumentum)

Priszter Szaniszló: Beythe István és Beythe András (Felolvasott összefoglaló, cikk a kötetben.)

Savoia Ubrizsy Andrea: Clusius magyar és olasz kapcsolatainak néhány kérdése

Szabó István: Batthyányak és Festicsek a korai magyar természettudomány szolgálatában – kitekintéssel az Internationale Clusius-Forschungsgesellschaft eddigi működésére

Balogh Lajos: A szombathelyi Savaria Múzeum herbáriumának történeti értékű gyűjteményei

Szabó László Gy.: „Magyarország Kultúrflórája” akadémiai sorozat 50 éves

Bobory Dóra: „Batthyány Boldizsár (c.1542-1590), a törökverő polihisztor. Monográfia egy magyar főúrról, aki fegyverek közt is szóra bírta a Múzsákat.” (Rendhagyó – szerzői – könyvbemutató).

A „Beythe István” Pannon Történeti Természetismereti Társaság (BIPTTT) Alapító Dokumentumainak, tagságának és honlap-tervének (<http://beythe.eu>, feltöltés alatt) ismertetése

Elektronikus elérhetőségek: beythe.tarsasag@gmail.com, <http://beythe.eu> (Minta: <http://www.angsterj-pecs.sulinet.hu/bot/>), T: +36-20-333-9660. Múzeum: nadasdy.sarvar@museum.hu; T: +36 (95) 320-158

Reményeink szerint a Beythe Előadások – a beythe.tarsasag@gmail.com címen való csevegéses egyeztetés után – a Skypon élőben is követhetők lesznek.